

Kemény intelmek... kinek is?

VISSZHANG - LVI. évfolyam, 51-52. szám, 2012. december 21.

Reggelente, amikor a kezembe veszem a *Népszabadságot*, átfutva a főcímeket a 11. oldalra lapozok: azt keresem, írt-e aznap a lapba Révész Sándor. Ha igen, elsőként az ő írását olvasom el. Minden alkalommal, hetenként többször is, elkápráztat ismereteinek gazdagságával, legyen szó politikusok tizenöt évvel ezelőtti tett kijelentéseiről, Nyíró József regényeiről, Márai Sándor nagy ívű, de gondolatilag konfúz naplójáról, Händel zenéjéről vagy egy Wagner-opera szövegéről. Tudom, a *Google*, az archívumok, az informatika segédeszközei... De a modern technika mit sem ér, ha a szerzőnek nincs a fejében olyan hatalmas, rendezett és jól mozgósítható tudásanyag, mint Révész Sándoréban. A memória azonban csak szerszám. A lényeg az írásainak igazsága, a tárgy megközelítésének a szuverenitása. Az adatai pedig kikezdetlenül pontosak. Ez különösen nagy érték olyan időkben, amikor óriási sikerrel hivatkozhatnak a tisztességre olyan közszereplők, akiknek irtatlan életműve csupa pontatlanság és plágium. Röviden: számomra ma Révész Sándor a legjobb hazai publicista. Nem az egyik legjobb, mert olyan sok van. A legjobb. Akinek a véleményével majdnem mindig egyetértek.

Lényegében egy kérdés van, amelyben nem értünk egyet. Nekem az a véleményem, hogy az SZDSZ romlása azzal kezdődött, hogy a pártállam ellenzékének a pártja 1994-ben, kényszerítő politikai szükség híján, belépett egy kormányba, amelynek a vezetője korábban – együttműködve a pártállam titkosrendőrségével – az ellenzék cinikus és gátlástalan üldözője volt. (Mielőtt valaki közbeszól: igen, a koalíciókötést végül én is megszavaztam, nem tettem jól.) Révész Sándor szerint ellenben a Tocsik-ügy után kellett eldönteni, „hogy az SZDSZ együtt lop a szocikkal, vagy leleplezi őket és szakít velük.” A Tocsik-ügy 1996-ban volt. Brutálisan leegyszerűsítve a dolgot, ezen a két éven vitáztunk. Mostani bírálatának (Az a *piszok alaktan*, 2012/49., dec. 7.) is ez a vita van a mélyén. Csakhogy ezt a vitát már több menetben lefolytattuk, szóban és írásban is. Legrészletesebben éppen az *ÉS* hasábjain (Kőszeg Ferenc: *Sakk! Matt?*, 2008/33., aug. 15., Révész Sándor: *Öncél és közcél*, 2008/38., szept. 19., Kőszeg Ferenc: *Válasz barátainak*, 2008/39., szept. 26.). Nem győztük meg egymást, ez most se lenne másképp. A kérdéskört tehát mellőzöm a válaszomban. Úgy vélem azonban, Révész a cikkem (XIV. *Lajos, Tisza Kálmán és Schiffer András*, 2012/48., nov. 30.) egyik állítását félreérthető félremagyarázza. Továbbá, a négy évvel ezelőtti írásának a gondolatmenetét folytatva egy olyan véleménnyel vitázik, amelynek nyoma sincs a cikkemben.

Révész kifogásolja, hogy „a demokrácia talán legfontosabb elemének a váltógazdaságot” tartom. Szerinte „a demokrácia legfontosabb eleme a szabad választás”. Az Egyesült Államok külügyminisztériuma évről évre átfogó jelentést készít a világ országainak emberi jogi helyzetéről. Az egyes országokat értékelő fejezetek következetesen azzal a kérdéssel kezdődnek, rendelkeznek-e az ország polgárai azzal a joggal, hogy megváltoztassák a kormányukat (to change their government). A demokráciának természetesen szükséges, szerintem azonban nem elégséges feltétele a szabad választás. Nem gondolom, hogy váltógazdaság csak akkor érvényesül, ha a választók négyévenként leváltják a kormányt, ahogy ez Magyarországon történt 1990 és 2006 között. Az állandó váltás inkább a pártrendszer labilitásából és a választók csodavárásából következik. De a leválthatatlanság érzése elkényelmesíti a kormányokat, elzsibbasztja a lopásérzékelő idegvégződéseket.

Révész Sándor a pozitív példák között említi Helmut Kohl tizenhat évig tartó kormányzását. Kohl teljes joggal vonulhatott volna be „a német egység atyjaként” a történelembe. Sajnos azonban nyomban az 1998-as választási veresége után kiderült, hogy a pártjának nyújtott másfél-két millió márkányi adományt eltitkolta a nyilvánosság elől, megszegve ezzel a párttörvényt, amelyet kancellárként ő maga írt alá.

Révész mint a médiaügyek szakértője minden bizonnyal tudja, hogy a volt kancellár három éven át évi 600 000 márka tanácsadói honoráriumot kapott Leo Kirch médiamágnástól. Bírálói szerint ugyanis hosszú kancellársága alatt Kohl jelentős előnyökhöz juttatta a médiabirodalom tulajdonosát. Ezt azonban nem sikerült igazolni, mert a vonatkozó akták és számítógépes adatok eltűntek a kancellári hivatalból.

A példák közül számunkra a legközelebbi az osztrák nagykoalíció története. A második világháború után a két nagy rivális, a Néppárt és a Szocialista Párt koalíciót hozott létre a négy megszállási zónára tagolt országban. 1955-ben a megszállók kivonultak, Ausztria semleges lett, a nagykoalíció azonban megmaradt. A '60-as évekre kiteljesedett a Proporz-rendszer, a „vörösök” és a „feketék” arányosításának rendszere. Egy államosított acélgyár mérnöke vörös, a hadsereg vezérkari tisztje fekete. A közlekedési rendőr vörös, a falusi tanító fekete. „Kádár kommunista Magyarországon – írta a *Der Spiegel* (1965/36.) – szakemberek magas pozícióba kerülhetnek anélkül, hogy kommunista párttagok lennének. Ausztriában nincs egy váltókezelő a vasútnál, aki nem tagja a Szocialista Pártnak, és nincs egy erdőkerülő, aki nem tagja a Néppártnak.” A parlament súlytalanná vált, minden a pártközpontokban és a pártközi tárgyalásokon dőlt el. Az újságok igen kevés kivétellel valamelyik nagy párt befolyása alatt álltak. 1970-ben a szocialista Bruno Kreisky merte vállalni a kisebbségi kormányzást. Az ő tizenhárom éves kancellársága emelte ki Ausztriát a nagykoalíciós provincializmusból. 2008 óta újra nagykoalíció kormányozza Ausztriát.

Cikke nagyobbik felében Révész azzal a „*pszeudoprofesszionális politológiai gondolkodásmóddal*” vitatkozik, „*mely a hatalomgyakorlás sikerességét teszi az egyetlen érvényes mércének*”. Nem tudom, ki gondolkodik így, én nyomát sem találtam a cikkemben olyan állításnak, hogy a siker érdekében kellett volna kimaradni a koalícióból. Az ellenkező oldalon hangzottak el efféle érvek 1994-ben: ha az SZDSZ most visszautasítja a kormányzásban való részvétel lehetőségét, vajon mikor és kivel alkothat majd koalíciót. Kétségtelen, 1994-ben sokan gondolták, hogy ha az SZDSZ koalícióra lép az MSZP-vel mint a szürkeállomány pártja, majd ő mondja meg a tutit a bunkó szociknak. Hiszen már a Németh-kormány is hallgatni kezdett a reformszakértőkre. Csak azt nem vették észre, hogy közben megváltozott a politikai rendszer, és már nem a szürkeállomány az elsődleges, hanem az, hogy kinek van 54 és kinek 18 százaléka a parlamentben.

Ellenzékben az SZDSZ – írja Révész – vagy versenyt fut a Fideszsel a „*rém pártosodás irányában*”, vagy önként átengedi a Fidesznek az erős ellenzéki pozíciót, és hamarabb sorvad el, mint így. Csak azt felejté el Révész, hogy a társadalom kettészakadása – a Fidesz nagy öröme – éppen a koalíciókötéssel következett be. 1994-ben még több mint egymillióan szavaztak az SZDSZ-re. Ne zárjuk ki, hogy egy részük azért, mert liberális pártot akart támogatni, nem pedig, Eörsi István kifejezésével, azt a „nyolc futballcsapatnyi” MSZMP- és KISZ-kádert, akik bekerültek a parlamentbe. Horribile dictu még az sem kizárt, hogy egy nagyobb ellenzéki liberális párt mellett a Fidesz sem ment volna el olyan messzire a rémálompárttá változás útján.

1994-ben az SZDSZ soraiból ketten elleneztek nyomós érvekkel a koalíciókötést: Tellér Gyula és Tölgyessy Péter. Tellér Orbán Viktor tanácsadója lett, a jelenlegi orbáni politika meghatározó alakítója, akinek írásain olykor átsüt a nekikeseredett antiszemitizmus. Tölgyessy Péter az SZDSZ-ből való távozásától 2006-ig a Fidesz-frakcióban volt képviselő, de cikkeiben a Fideszt éppúgy bírálta, mint a többi pártot. 2010-ben az új kormány tagjainak az egyik első dolguk az volt, hogy lehetetlenné tegyék Tölgyessy számára, hogy folytassa a Kossuth Rádióban elhangzó politikai elemzést. Pontosan tudták, hogy Tölgyessy Fidesz-bírálatának a bizonytalan szavazók milliói körében sokkal nagyobb a súlya, mint egy baloldali kommentátorénak. Azonos kezdőpontról többfelé is el lehet indulni.

Egyébként a cikkem elsődlegesen nem a váltógazdaságról és nem az SZDSZ múltjáról szólt, hanem az Együtt 2014 esélyeiről, Schiffer András állásfoglalásáról.